

Социјална (друштвена) антропологија

- Односи у друштву
- Социјализација је процес у коме учимо како да се уклопимо у друштво
- Понашање детета у породици се постиже на различите начине кроз кажњавање и награђивање, подучавање, дечју игру, игру надметања (победници и поражени), драмске игре, приче, бајке, укључивањем у групу вршњака

Развој друштвеног понашања детета

- После 2-3 недеље од рођења дете почиње друштвено да реагује и успоставља контакт према мајци, а од 3. месеца и прва социјална реакција-осмех
- Прво интересовање за другу децу од 8.месеца
- Од 3. године деца се играју у групи, али свако за себе
- Од 4. године активно сарађује са групом деце у игри
- Тешкоће у адаптацији углавном имају јединци и прворођена деца, деца са телесним манама и деца заостала у развоју

СОЦИЈАЛИЗАЦИЈА

ПРОЦЕС УКЛАПАЊА У ДРУШТВО

Дефиниције:

1. **Ужа** – оспособљавање човека за друштвени живот, помоћу социјализације се стичу вештине, знања, мотиви и ставови
2. **Шира** - формирање личности, од биолошког бића настаје личност са одређеним особинама и начином понашања

ОБЛИЦИ ТРАДИЦИОНАЛНЕ СОЦИЈАЛИЗАЦИЈЕ

- ПОРОДИЦА- НАЈВАЖНИЈЕ МЕСТО
- Поштовање родитеља
- Отац – симбол патријархалне културе – строгост и дистанцираност
- Мајка – нежност, благост, љубав
- Бабе и деде – брига о деци док су родитељи на радном месту, попустљиви и добри
- Браће и сестре – чување млађе деце
- Остали чланови породице – заједнички живот више генерација и породица

ОБЛИЦИ ТРАДИЦИОНАЛНЕ СОЦИЈАЛИЗАЦИЈЕ

- Облици патријархалне социјализације:
  1. кажњавање и награђивање
  2. Подучавање – учење угледањем и идентификацијом на старије укућане
  3. Вршњаци
  4. Дечја игра – заједничка активност вршњака
  5. Игре надметања
  6. Драмске игре
  7. Усмена књижевност – басне, митови, легенде

АДАПТАЦИЈА НА СОЦИЈАЛНУ СРЕДИНУ

- Тешкоће у адаптацији – прворођена деца, јединчад
- Деца са телесним манама и физичким недостацима - повучена , несигурна
- Веома интелигентна деца – потцењивачко и равнодушно понашање
- Љубомора
- Социјализација по рођењу
- Деца без родитељског старања – улога васпитача у посебним домовима

ПСИХОЛОШКИ УСЛОВИ ОПТИМАЛНОГ РАЗВОЈА ДЕТЕТА

- Осигурање моторног и сазнајног развоја детета – играчке за слагање, раздвајање, простор за несметано кретање...
- Омогућавање осећаја самосталности – истраживање околине, али уз надзор одраслих
- Говорна комуникација – разговор са дететом
- Омогућавање развоја контроле емоција – створити атмосферу сигурности и задовољства, испољавање и позитивних и негативних емоција
- Подстицање симболичке игре – игре имитације – кување, облачење....
- Подстицање емпатије – објашњење туђих емоција

ПОРОДИЧНО ВАСПИТАЊЕ

- ПОРОДИЦА – први корак у социјализацији деце; дете центар породице
- Стицање првих искустава, сазнања о свету, развој свести о себи и другима
- Први друштвени односи – социјални контакти, међуљудски односи
- Задовољавање социјалних потреба за сигурношћу, испуњавањем жеља, пружањем помои у решавању проблема
- Темељи љубави, поштовања, равноправности
- Различити услови у породицама – међусобни односи родитеља, однос према деци, другим људима

ТИПОВИ ПОРОДИЦА

- **ПАТРИЈАРХАЛНА ПОРОДИЦА** – отац задржава власт, остали укућани морају да слушају; конзервативна породица – код деце се развија тврдоглавост, лош однос са родитељима, насиље
- **МАЛОГРАЂАНСКА ПОРОДИЦА**, основна смисао породице је власт и престиж, често омаложавање других, доминантна педантност
- **САВРЕМЕНА ПОРОДИЦА** – отвореност према друштву, активни чланови, узајамна подршка, помоћ, разумевање; усмереност ка деци.

- **ОСНОВНИ СТАВОВИ ПОРОДИЧНОГ ВАСПИТАЊА:**

1. Љубав и поверење
2. Стварање навика код деце – хигијенских, етичких, радних
3. Доброта

Класификација ставова који неповољно утичу на развој деце:

1. Недоследан став – несигурност код деце
2. Превелика попустљивост – размажено и несигурно дете
3. Претерана строгаћа – несигурно дете
4. Претерен заштитнички став – плашљиво, несигурно дете
5. Став презапослених родитеља – несигурно, револтирано, неодлучно дете

Правилни ставови према развијању дечје самосталности који ће оспособити дете да преузме обавезе, самостално брине о својим обавезама, не очекује туђу помоћ, послужује себе, доноси одлуке, износи свој став, мишљење

АУТОРИТЕТ И ДЕТЕ

- **АУТОРИТЕТ** – признати или наметнути углед или утицај одређене особе или институције
  - слепа послушност и прихватање ставова ауторитета
  - није страхопоштовање нити беспоговорна послушност, јер није манипулација страхом
  - мора да се заслужи –базира на поштовању и поверењу
- Утиче на васпитање деце, представља моћ, беспоговорно признавање од стране других од којих се очекује послушност
- Први ауторитет је ауторитет родитеља – прелаз у поштовање – емоционална основа, касније рационална и социјална

- **АУТОРИТЕТ** – признати или наметнути углед или утицај одређене особе или институције
  - слепа послушност и прихватање ставова ауторитета
  - није страхопоштовање нити беспоговорна послушност, јер није манипулација страхом
  - мора да се заслужи –базира на поштовању и поверењу
- Утиче на васпитање деце, представља моћ, беспоговорно признавање од стране других од којих се очекује послушност
- Први ауторитет је ауторитет родитеља – прелаз у поштовање – емоционална основа, касније

СОЦИЈАЛНИ ФАКТОРИ РАЗВОЈА ЛИЧНОСТИ

1. ПОРОДИЦА ПОРОДИЧНИ УСЛОВИ
2. ВРТИЋ
3. ШКОЛА
4. ГРУПА ВРШЊАКА
5. РОЂАЦИ, ПОЗНАНИЦИ...
6. ОРГАНИЗАЦИЈЕ И ИНСТИТУЦИЈЕ
7. ЛИТЕРАТУРА, ФИЛМОВИ....

УЛОГА ПОРОДИЦЕ - Најважнију улогу у формирању личности детета имају односи у породици, па је важно да дете добије осећај сигурности и љубави како би се развило у сигурну, уравнотежену и независну личност

- Строгост родитеља може да изазове повученост или агресивност
- Исти односи се очекују од васпитача

УЛОГА ВРТИЋА

Васпитач треба да буде:

- Добар организатор
- Еластичан у приступу деци
- Да поставља и прати резултате свог рада
- Сналажљив у решавању проблема и способан да ту вештину преноси деци
- Осетљив на индивидуалне разлике међу децом
- Да осећа специфичне потребе неке деце
- Да преузме одговорност за напредак деце у учењу и развоју
- Да се стално стручно усавршава
- Да има довољно љубави за децу и посао који ради

УТИЦАЈ ШКОЛЕ

- наставак интелектуалног, емоционалног и социјалног развоја
- Строжији услови, захтеви, осећај одговорности
- Успоставља односе са другим особама

УТИЦАЈ ВРШЊАКА

- Генерацијска припадност
- стицање нових вредности и ставова који не морају увек бити позитивни, развијање дружељубивости, независности, самосталности и социјалне интелигенције
- Развој когнитивних и социјалних компетентности
- Квалитет интерперсоналних односа – слабија деца се одбацују, популарна деца су прихваћенија
- Утицај на ставове, интересовања, начин облачења, јача самосвест, ослобађање од егоцентричности

СОЦИЈАЛНА ПОНАШАЊА

- Деструктивна и агресивна понашања
- Поремећени односи појединац-друштво
- Неприхватљиво понашање отежава успостављање квалитетних односа са вршњацима, одраслима
- Зависи од интелектуалне, емоционалне, социјалне зрелости

- **ПОДЕЛА СОЦИЈАЛНИХ ПОНАШАЊА:**
- Социјално прихватљиво
- Асоцијално понашање (не уклапа се у друштвене норме, одступа од социјално прихватљивог)
- Антисоцијално понашање (агресивност, злостављање, делинквенција, криминалитет)

МАНИФЕСТАЦИЈА СОЦИЈАЛНОГ ПОНАШАЊА КОД ДЕЦЕ

- појава пркоса, ината
- провокативно, изазивачко понашање, непослушност, бунт
- излива гнева – туча
- вербална агресивност, вређање
- злостављање и суровост према животињама
- уништавање имовине
- лагање, крађа, бежање од куће

- ПРОЦЕНА У ЗАВИСНОСТИ ОД УЗРАСТА

АГРЕСИВНОСТ

- Емоционална реакција са намером да се нанесе штета, да се неко физички или психички повреди
- Агресија је испољавање агресивности у одређеном временском периоду
- **Активна агресија** – физички и вербални напади
- **Пасивна агресија** – штетне последице због непредузимања акције

Узроци агресивног понашања

- Потреба за независношћу и идентитетом
- Фрустрираност (нема контроле над околином)
- Егоцентричност (дете нема обзира према другима)
- Недостатак самоконтроле
- Неспособност да се предвиде последице
- Непознавање друштвеног понашања
- Недовољно развијена могућност говора

ИСПОЉАВАЊЕ АГРЕСИЈЕ

- Агресија може да делује директно на извор фрустрације или да се помери на другу особу или ствар, да се одложи на одређено време или да се испољава индиректно (лажне приче када је лаж агресија)
- Испољава се бацањем играчака, стављањем предмета у уста код млађе деце (раст зуба), а касније се преноси на вербални план (свађе, тужакање, лажи – старији узрасти)
- Полазак у вртић – сусрет са различитим видовима испољавања агресивности
- Школски узраст – видео игрице – фантазије конструкције и деконструкције

- **Школски узраст – видови агресије:**
  1. Отворена и прикривена агресивност – физички обрачуни, туче
  2. Реактивна (реакција на неку спољну манифестацију) и прореактивна (намерна агресивност за постизање доминације)
  3. Социјална – у вршњачкој групи – уништавање пријатељства, припадности групи.

- Деци треба помоћи да схвате своја агресивна осећања и како да их изразе на мање опасан начин, тако што ћемо избегавати физичко кажњавање
- Физичка активност може да ослободи дете негативних емоција
- Агресију треба усмерити на савладавање себе и других кроз спорт и стицањем специфичних умећа и знања (музика, игра, глума...)
- Социјализацијом се агресија спутава

ПОРЕМЕЋАЈИ ПОНАШАЊА

- Одступања од узрасних и друштвенио-срединских прихваћених норми понашања
1. Антисоцијална понашања
  2. Агресивна понашања
  3. Изазивачка понашања

УЗРОЦИ ПОРЕМЕЋЕНОГ ПОНАШАЊА

1. **БИОЛОШКИ ФАКТОРИ** – одлике темперамента (импулсивност, слаба толеранција, слаба самоконтрола, повишена агресивност)
2. **ПСИХОЛОШКИ ФАКТОРИ** - појава агресије када дете не може да усклади унутрашње захтеве са захтевима спољашње средине
3. **СОЦИЈАЛНИ ФАКТОРИ** – поремећај структуре и динамике породичних односа (презаузетост родитеља, каријера), неорганизованост друштвене инфраструктуре (ваннаставне активности)

- Испољавање поремећаја понашања: стална непослушност, напади беса, лагање, бежање из школе, бежање од куће, крађа, порив за тучом и уништавањем имовине)
- Млађа деца од 10.година – пркос
- **КАТЕГОРИЈЕ ПОРЕМЕЋАЈА ПОНАШАЊА:**
  1. **СОЦИЈАЛИЗОВАНИ ПОРЕМЕЋАЈИ ПОНАШАЊА** - деца која стално показују антисоцијално понашање или агресију, али су добро интегрисани у групу вршњака
  2. **ПОРЕМЕЋАЈ ПОНАШАЊА ОГРАНИЧЕН НА ПОРОДИЧНУ СРЕДИНУ** – у кући агресивно понашање, а ван породице примерено понашање
  3. **НЕСОЦИЈАЛИЗОВАНИ ПОРЕМЕЋАЈ ПОНАШАЊА** – поремећени односи са вршњацима

ПОРЕМЕЋАЈИ ПОНАШАЊА ПРЕДШКОЛСКЕ ДЕЦЕ

- **Агресивно дете** (најчешће вербална агресивност-свађа, вређање, псовање, тужакање)
- **Пркосно, непослушно дете** (тврдоглаво дете због недоследног и попустљивог васпитања од стране родитеља)
- **Наметљиво дете** (жели да привуче пажњу)
- **Лажљиво дете** (страх од кажњавања)
- **Нервозно дете** (конфликти у развоју личности)
- **Љубоморно дете**
- **Лењо дете**
- **Размажено дете** (лоше васпитање-дозвољава му се разузданост уместо да му се пружи права љубав у породици)
- **Повучено и плашљиво дете** (одвајање од мајке, деца без родитељског старања)

- **ЕМОЦИОНАЛНИ ПОРЕМЕЋАЈИ** (појединачна испољавања фазно-развојних феномена, који се не испољавају у каснијим периодима):
  - 1. Сепарациона анксиозност-страх од одвајања од мајке** (6-8 месеци), каснији периоди реактивирање (ноћни страхови, одбијање одласка у вртић, школу – болови у стомаку, мука, повраћање, бес)
  - 2. Школска фобија** – страх од школе, панично реаговање (строге мајке)
  - 3. Фобична анксиозност:** страх од мрака, ветра, грмљавине, лопова, поласка у школу, вртић – зависи од узраста и нестаје у одраслом периоду

- **ПОРЕМЕЋАЈИ СОЦИЈАЛНОГ ФУНКЦИОНИСАЊА :**

1. **Поремећаји везивања**- неповољни средински услови, интровертна деца из домова за незбринуту децу
2. **Елективни мутизам** – нормалан говор, али у одређеним ситуацијама ``занеми``
3. **Тикови** – невољни, брзи и понављајући неуротични покрети без циља

- **ДРУГИ ПОРЕМЕЋАЈИ**

- 1. Неорганска енуреза** - невољно умокравање током дана или ноћи код деце старије од 4 године – утицај психолошких фактора
- 2. Неорганска енкопреза** - испуштање фецеса на неприкладним местима
- 3. Поремећаји исхране**
- 4. Пика** - једење супстанци које нису за исхрану
- 5. Муцање** - при говору понављање или продужетак гласова, слогова

Болести цивилизације

- **Рахитис**-болест костију због недостатка витамина Д. Ометање развоја костију у периоду интензивног раста (прва година живота)
- Витамин Д се добија кроз храну или стварањем у кожи дејствим ултраљубичастих зрака (довољна полусатна шетња по сунчаном дану и деловање УВ зрака преко образа)
- Меке кости лобање, деформитети ногу, ребара, зглобова
- **Превенција**: деци давати 400 интернационалних јединица витамина Д дневно до првог рођендана или дуже

- **Дијабетес (тип 1)** је хронични недостатак инсулина услед генетски условљеног оштећења ћелија панкреаса
- Испољава се појачаним излучивањем мокраће, осећајем жеђи, појачаним апетитом и губитком тежине
- Терапија је доживотно давање ињекција инсулина
- **Хипертиреоза**- појачан рад штитасте жлезде, а испољава се вишком покрета, знојењем, убрзаним радом срца, истуреним очним јабучицама, губитком тежине
- **Деформитети кичме**-сколиоза је искривљеност кичме и ротација пршљенова кичменог стуба; урођена и стечена, доказује се рентгенским снимком
- **Болести зуба**-каријес
- **Слабовидост, разроност**; терапију започети што пре